

УДК 340.15(38)

УДК 341.1

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.03.3>

ТРАНСФОРМАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ВІЗОВОГО РЕЖИМУ В УМОВАХ БОРТЬБИ ЗА ЄВРОПЕЙСЬКІ ЦІННОСТІ: НА ПРИКЛАДІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА КАНАДИ

Казік Т.В.,

аспірантка кафедри теорії та історії держави і права
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
<https://orcid.org/0000-0001-5753-5768>

Гнілуша С.І.,

аспірант кафедри теорії та історії держави і права
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
<https://orcid.org/0000-0001-5979-5627>

Казік Т.В., Гнілуша С.І. Трансформація міжнародного іміджу України у контексті візового режиму в умовах боротьби за європейські цінності: на прикладі Європейського Союзу та Канади.

Стаття присвячена висвітленню питання становлення та розвитку міжнародного іміджу України у контексті візового режиму. Зокрема, дане питання у статті розглянуто на прикладі упровадження безвізового режиму України з ЄС та спрощеного візового режиму України з Канадою. Запровадження безвізового режиму визнано найбільшим успіхом України на шляху до європейської інтеграції. Розглянуто переваги безвізового режиму України з ЄС та спрощеного візового режиму України з Канадою. При цьому, до переваг лібералізації візового режиму, крім переваги у вигляді безпосередньо безвізового режиму України з ЄС, можна віднести також введення біометричних паспортів. Адже нововведення щодо біометричних паспортів у межах, започаткування безвізового режиму, значно спрощує візовий режим України з країнами, на територію яких не поширюється безвізовий режим у рамках угоди з ЄС. До таких, зокрема, віднесено Канаду. З'ясовано, що співпрацю між Канадою та Україною започатковано ще з радянських часів, але інтенсивні двосторонні відносини стали розвиватися саме з 1990-х рр., після проголошення незалежності. Проілюстровано динаміку візової політики Канади щодо України під впливом різних факторів. Наголошується на важливій ролі у формуванні позитивного іміджу України в канадському політикумі української діаспори, яка, представляючи собою неекономічну групу тиску, активно включена в процес формування українсько-канадських відносин. Проаналізовано переваги та недоліки Канадсько-українського дозволу на екстрені поїздки.

Відзначено безперечний вплив на забезпечення можливості відкриття програми СUAET української діаспори та «особливого партнерства» України з Канадою. Визначено загрози подальшому розвитку відносин України з ЄС та Канадою в аспекті візового режиму. Зроблено висновки про те, що у післявоєнній перспективі одним із пріоритетних завдань української держави має бути вжиття низки заходів в аспекті забезпечення стабільності дії безвізового режиму з ЄС та реалізація стратегії безвізового режиму з Канадою.

Ключові слова: безвізовий режим, лібералізація візового режиму, Європейський Союз, українсько-канадське партнерство, «особливе партнерство», Україна, євроінтеграція, спрощений візовий режим.

Kazik T. V., Hnilusha S. I. Transformation of the international image of Ukraine in the context of the visa regime in the conditions of the struggle for european values: on the example of the European Union and Canada.

The article is devoted to highlighting the issue of formation and development of the international image of Ukraine in the context of the visa regime. In particular, this issue is considered in the article on the example of the introduction of a visa-free regime of Ukraine with the EU and a simplified visa regime of Ukraine with Canada. The introduction of the visa-free regime is recognized as Ukraine's greatest success on the way to European integration. The advantages of introducing a visa-free regime of Ukraine with the EU and a simplified visa regime of Ukraine with Canada were considered. At the same time, the advantages of visa liberalization, in addition to the advantage of the direct introduction of a visa-free regime of Ukraine with the EU, include the introduction of biometric passports. After all,

the innovation regarding biometric passports within the limits of the introduction of a visa-free regime significantly simplifies the visa regime of Ukraine with countries, whose territory is not covered by the visa-free regime within the framework of the agreement with the EU. Among these, in particular, is Canada. It was found out that the cooperation between Canada and Ukraine started since Soviet times, but intense bilateral relations began to develop precisely in the 1990s, after the declaration of independence. The dynamics of Canada's visa policy towards Ukraine under the influence of various factors is illustrated. Emphasis is placed on the important role in the formation of a positive image of Ukraine in the Canadian political community of the Ukrainian diaspora, which, being a non-economic pressure group, is actively included in the process of forming Ukrainian-Canadian relations. The advantages and disadvantages of the Canadian-Ukrainian emergency travel permit are analyzed. The undoubted influence on ensuring the possibility of opening the CUAET program of the Ukrainian diaspora and the «special partnership» of Ukraine with Canada was noted. Threats to the further development of Ukraine's relations with the EU and Canada in terms of the visa regime have been identified. It was concluded that in the post-war perspective, one of the priority tasks of the Ukrainian state should be to take a number of measures in terms of ensuring the stability of the visa-free regime with the EU and the introduction of the visa-free regime with Canada.

Key words: visa-free regime, visa liberalization, European Union, Ukrainian-Canadian partnership, «special partnership», Ukraine, European integration, simplified visa regime.

Постановка проблеми. Верховенство права, демократія та права людини — саме ці основоположні принципи, закріплені на конституційному рівні нашої держави, як тріада європейських цінностей, є фундаментом української державної політики. Сьогодні наша держава, продовжуючи відстоювати європейські цінності, відчайдушно бореться проти російської агресії та впевнено крокує до подальшого демократичного розвитку. Вкотре обравши європейський шлях ми отримали величезну підтримку прихильників світової демократії. Одним із найбільш актуальних питань у цих умовах видається спрощення візового режиму. Адже через виклики та загрози, які нині несе російсько-українська війна, численна кількість громадян України вимушені шукати прихистку у різних куточках світу. У той же час, реалії сьогодення засвідчують про наявність певних проблем пов'язаних із дією візового режиму.

Стан опрацювання. Дослідженню візового режиму України з ЄС, як і українсько-канадських відносин, приділяла увагу значна кількість укра-

їнських науковців. Серед них, зокрема: Я. М. Костюченко [4], В. В. Резніков [7], Н. Конон [14], А. Шкрєбняєва [14], В. Ю. Макар [16] та багато інших. Проте аналіз наукового доробку дає підстави говорити, що розгляд даної теми потребує більш детального аналізу та комплексного підходу.

Метою дослідження є здійснити аналіз становлення міжнародного іміджу України у контексті візового режиму в умовах боротьби за європейські цінності, на прикладі ЄС та Канади.

Виклад основного матеріалу. Однією із найбільш пріоритетних форм міжнародної співпраці в сучасних умовах є угоди про спрощення візового режиму. Так, зокрема, доволі поширеною нині є практика запровадження спрощеного візового режиму ЄС з державами, які не є його членами. Такі угоди спрямовані на полегшення видачі тимчасових віз таким категоріям осіб як науковці; журналісти; водії, котрі здійснюють міжнародні перевезення; родичі, яким потрібно відвідати своїх рідних за кордоном та ін. Ці документи передбачають також можливість безвізового режиму для третіх країн [1, с. 72].

Варто зазначити, що Україна ще в середині 2000-х років в односторонньому порядку скасувала візи для громадян країн ЄС, які приїждять з короткотерміновими візитами. Загалом, історія розвитку відносин між Україною та ЄС щодо безвізового режиму почалася 17 червня 2007 року, з підписанням Угоди про реадмісію між ЄС та Україною [2], встановивши процедуру ідентифікації та повернення громадян, які нелегально перебувають на території ЄС.

У цей же час було підписано Угоду між Україною та Європейським Союзом про спрощення оформлення віз [3]. Відповідно до положень цієї угоди було визначено порядок введення взаємовигідного безвізового режиму; встановлення безвізового режиму для осіб, які мають дипломатичні паспорти, а також передбачено видачу багаторазових віз (терміном на 1–5 р.) чималій категорій громадян України, зокрема бізнесменам, урядовим делегатам, близьким родичам громадян України, які перебувають на території країн-членів ЄС на легальних підставах, журналістам, науковцям, спортсменам тощо та видачу безплатних віз для дітей до 18 р. і 21 р. та пенсіонерів [4, с. 185].

У 2010 році Україні було надано План дій щодо лібералізації ЄС візового режиму [5] (далі - План дій). Завдання, які стояли перед Україною в рамках безвізового діалогу з ЄС, мали на меті забезпечити впровадження реформ, необхідних для введення ЄС безвізового режиму для українських громадян.

Виконувався зазначений план у дві фази:

- I. законодавча;
- II. імплементаційна.

11 травня 2017 р. – Рада ЄС схвалила рішення щодо безвізового режиму з Україною. Однак, з огляду на те, що законодавча пропозиція про внесення змін до Регламенту Ради (ЄС) №539/2001 від 15.03.2001 р. щодо запровадження ЄС безвізового режиму для громадян України вступає у силу на 20-й день після її публікації, а публікація закону відбулася 22 травня, початок безвізових поїздок для українців – 11 червня 2017 року. Відповідно, 11 червня 2017 р. наша держава стала другою з шести країн-учасниць Східного партнерства після Молдови, що отримала безвізовий режим [6]. Цілком слушним видається у даному контексті зауваження В. В. Резніков про те, що запровадження безвізового режиму можна визнати найбільшим успіхом України на шляху до європейської інтеграції [7, с. 68].

Проте вже восени 2021 року на порядку денному деяких країн-членів ЄС з'явилося питання щодо обмеження безвізового режиму з Україною. Причиною, зокрема, є зловживання з боку громадян та невиконання вимог. Так, зокрема, зловживань згадуються незаконне проживання громадян з безвізових держав та необґрунтовані запити про надання притулку, а також не виконання політичних умов скасування віз [8; 9]. Попри те, що Україна не отримувала жодних попереджень чи повідомлень про такі наміри, ігнорувати окреслену загрозу, на наш погляд, не варто. Адже ухвалюючи рішення про візову лібералізацію, у 2017 році, ЄС, безсумнівно, пішов на поступки. У той же час, за результатами звітів, які публікуються кожного року, приймається рішення щодо продовження або припинення функціонування безвізового режиму.

Станом на сьогодні безвізовий режим розповсюджується на територію держав-членів ЄС, крім Об'єднаного Королівства та Ірландії:

1) Держави-члени ЄС, які є частиною території Шенген;

2) Держави-члени ЄС, в яких ще не в повному обсязі впроваджена Шенгенська нормативно-правова база.

Також безвізовий режим розповсюджується на держави - асоційовані учасники Шенгенської угоди: Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія та Швейцарія та на європейську територію Франції та Нідерландів [10].

При цьому, необхідно зазначити, що до переваг лібералізації візового режиму, крім переваги у вигляді безпосередньо запровадження безвізового режиму України з ЄС, можна віднести також запровадження біометричних паспортів. Адже нововведення щодо біометричних паспортів у межах, запровадження безвізового режиму, значно спрощує візовий режим України з країнами, на територію яких не поширюється безвізовий режим у рамках угоди з ЄС. До таких, зокрема, можна віднести Канаду.

Принагідно зауважимо, що співпрацю між Канадою та Україною започатковано ще з радянських часів, але інтенсивні двосторонні відносини стали розвиватися саме з 1990-х рр., після проголошення незалежності та встановлення дипломатичних відносин. Відтоді, двостороння співпраця на міждержавному рівні підтримується завдяки низці дипломатичних установ [11, с. 8]. Хоча, де-факто співпраця України з Канадою є здебільшого односторонньою.

Важливими документами, які визначають специфічний статус відносин обох держав є «Спільна Декларація про особливе партнерство між Україною та Канадою» (1994 р.) [12] і «Спільна Декларація про подальший розвиток відносин особливого партнерства між Україною і Канадою» (2001 р.) [13].

З часу отримання Україною незалежності Канада була чи не найбільшим другом нашої держави на міжнародній арені. Від миттєвого визнання суверенітету і до численних програм з розвитку. Після незаконної анексії Криму Росією та початку конфлікту на Донбасі Канада підтримує Україну як у рамках міжнародних організацій (ООН, ОБСЄ, НАТО, «Велика сімка»), так і на двосторонньому рівні. Канада підтримує нашу державу та сприяє її розвитку, а також сприяє подоланню української кризи [14]. З огляду на це, цілком логічним та очікуваним є Указ Президента України №448/2021, де окремий пункт визначає стратегію подальшого розвитку українсько-канадських відносин, відповідно до якої: «у розбудові відносин особливого партнерства з Канадою, яка займає тверду і послідовну позицію щодо підтримки України і є одним із лідерів у наданні безпекової та військової допомоги, пріоритетами будуть ефективне впровадження Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою, ратифікованої Законом України від 14 березня 2017 року № 1917-VIII, зокрема включення до сфери її дії питань інвестицій та послуг, подальша лібералізація умов двосторонньої торгівлі, забезпечення сприятливих умов для реалізації канадських інвестиційних проектів в Україні, лібералізація візового режиму для поїздок громадян України в Канаду, підтримка та розвиток зв'язків з українською діаспорою в Канаді» [15].

З цього приводу маємо зазначити, що особливість українсько-канадського співробітництва обумовлена наявністю 1,2-мільйонної української діаспори, яка, представляючи собою нееконімічну групу тиску, активно включена в процес формування українсько-канадських відносин. Саме українська діаспора сприяла формуванню позитивного іміджу України в канадському політикумі та сформувала ґрунт для швидкого визнання незалежності України [16, с. 3].

Співробітництво між діаспорою та канадським урядом простежується чи не в кожному важливо-

му політичному рішенні уряду в офіційних відносинах Канади з Україною [17, с. 812]. Одним із таких є спрощення візового режиму.

Як відомо, 2015 року Канада почала вводити видачу українцям багаторазових віз терміном дії на 10 років. У 2016 році було досягнута домовленість про початок негайних консультацій між Україною та Канадою щодо візової лібералізації. Хоча, про введення Канадою безвізового режиму для громадян України не йшлося у зв'язку з невідповідністю України критеріям, які Канада висуває до країн, що претендують на безвізовий режим [18].

У той же час, у 2022 році, у відповідь на повномасштабне вторгнення військ РФ в Україну, міністр імміграції, біженців та громадянства Шон Фрейзер оголосив про запуск Канадсько-українського дозволу на екстрені поїздки (Canada-Ukraine authorization for emergency travel) (далі - CUAET) [19]. Зокрема, відповідна програма, в рамках якої запроваджені спеціальні процедури щодо спрощеного оформлення віз для громадян України та членів їх сімей з правом проживання, працевлаштування, навчання у Канаді, почала діяти з 3 березня 2022 року. Слід відзначити безперечний вплив на забезпечення можливості відкриття програми CUAET української діаспори та «особливого партнерства» України з Канадою.

CUAET – це спеціальний прискорений шлях до тимчасового проживання для українців, які шукають притулку в Канаді на час війни. За цією програмою українці та їхні найближчі родичі будь-якої національності можуть перебувати в Канаді як тимчасові мешканці до 3 років. Заявники, які перебувають за кордоном, повинні подати онлайн заявку на канадську візу та надати свої біометричні дані (відбитки пальців і фото).

CUAET забезпечує можливість спрощеного оформлення:

- по-перше, гостьової візи, яка надає право на перебування в Канаді на термін до 3 років, на відміну від стандартного 6-місячного дозволу на відвідування;

- по-друге, дозвіл на роботу (заяву на реєстрацію можна подати разом із заявою на візу або окремо), що забезпечує можливість знайти роботу в найкоротші терміни.

Серед спрощень процедури оформлення віз, передбачених CUAET:

- скасовано більшість зборів за заяву на візу та розгляд даної заяви, зокрема візовий збір, плата за збір біометричних даних, плата за заяву на дозвіл на роботу й навчання, плата за подовження дозволу на перебування, працю та навчання;

- звернення громадян України розглядаються у пріоритетному порядку;

- у разі відсутності закордонного паспорта громадяни України можуть подати заяву маючи лише внутрішній український паспорт, для дітей - свідоцтво про народження.

Заяви на отримання візи можна подавати онлайн з будь-якої країни світу. Біометричні дані можна надати в будь-якому візитному центрі за межами України. Візові центри відкриті в Молдові, Румунії, Австрії, Польщі та на території Європи працює велика мережа візових центрів.

У стандартних умовах представники CUAET сприяють швидкому розгляду електронних заявок на візу — протягом 14 днів з моменту отримання заповненої заяви. При цьому, усі заявники на отримання візи проходять стандартну перевірку біографічних даних і ретельну контрольну перевірку, перш ніж в'їхати до Канади.

Втім, програма CUAET не призначена для прийому потоку біженців. Її завданням є саме надання тимчасового місця проживання. Особи, які бажають емігрувати до Канади назавжди, можуть подати заявку на одержане постійне місце проживання за безліччю різних імміграційних програм і потоків. Крім того, IRCC розробив спеціальну процедуру проживання для створення постійного місця, спрямованого на возз'єднання сімей.

Насамкінець варто зазначити, що 30 березня 2022 року концепцію негайного скасування візового режиму Канади з Україною було підтримано більшістю представників канадського парламенту. Зокрема, було проголосовано за звіт постійного комітету парламенту Канади, члени якого раніше підтримали запровадження безвізового режиму з Україною: «(б) закликаємо Уряду Канади підтримати українців та людей, які проживають в Україні, які постраждали від цього конфлікту, та забезпечити готовність розглядати імміграційні заяви в терміновому порядку без шкоди для потреб в інших регіонах; та (с) запровадити безвізовий режим поїздок з України до Канади, в тому числі шляхом швидкої видачі електронного дозволу на подорож (eTA), і збільшити кадрові ресурси, щоб існує відставання для всіх імміграційних потоків не постраждало від цієї гуманітарної кризи» [20]. Водночас зауважимо, що рішення щодо скасування чи запровадження візового режиму у Канаді віднесено до компетенції уряду. Законодавці можуть лише звернутися до уряду з відповідною ініціативою.

Висновок. Європейський шлях України бере свій початок ще з моменту проголошення незалежності та прийняття Основного закону нашої держави. Системний аналіз генезису нормативно-правового регулювання співпраці України з ЄС та Канадою свідчить про те, що ще на початку свого шляху до європейської демократії нашу країну сприймали на міжнародній арені як сильного та незалежного партнера.

Станом на сьогодні внесено численну кількість змін до національного законодавства, імplementовано та гармонізовано значну кількість норм та положень. Втім цей шлях доволі складний та тривалий. Тому наразі не можна зупинятися на досягнутому.

